

SRPSKA MANJINA U HRVATSKOJ KAO NEPRESUŠNA FILMSKA INSPIRACIJA

Pluralizam društvenih subjekata u hrvatskom filmu - nacionalne manjine - Feljton *Hrvatski film, novinska kritika i društvo u 21. stoljeću* (29.)

Sedamdeset i dva dana Danila Šerbedžije (2010) je prvi poslijeratni hrvatski film koji se izrijeckom događa među likovima hrvatskih Srba. To je gledljiva, dopadljiva komedija kojoj bi pomoglo malo više ritma i vizualnog vica (Pavičić, *Jutarnji*). Kroz priču o ličkoj *sergioleoneovskoj* obitelji koja nakon smrti babe pokušava nastaviti ubirati njezinu američku mirovinu tako što su našli zamjensku babu, Šerbedžija je išao za sofisticiranom tragikomičnom, crnohumornom pričom koja bi u najboljem slučaju funkcionirala kao lička gangsterska petorka ili neki naši *Maratonci* (Oremović, *Večernji*).

U politički korektnom filmu *Duh babe Ilonke* Tomislava Žaje (2011) junakinja je mala Romkinja koja se pokušava riješiti kletve bačene na njezinu obitelj - nije to bila nikakva teška drama nego dječja priča koja je u podtekstu žigosala prezir prema manjinama (Polimac, *Jutarnji*).

Prva hrvatsko-srpska koprodukcija *Nije kraj* Vinka Brešana (2008) vrlo je hrabar spoj ljubića, trilera i burleske koja ima u središtu radnje romancu bivšeg hrvatskog branitelja i srpske prostitutke, koja je - bar za muškog protagonista - počela za Domovinskog rata, preko nišana snajpera (Polimac, *Jutarnji*). I ovdje je naknadno pozicionirana uloga naratora - Predrag Vušović kao romski glazbenik i porno glumac koji prvi spaja kasniji ljubavni par -

postala važan dramski činitelj.

U *Mostu na kraju svijeta* (2014) Branka Ištvančića radnja se zbiva u kasnim devedesetima na prostoru nekadašnje Krajine. Junaci Ištvančićevog filma izbjegli su Hrvati iz BiH koje je tadašnja vlast smjestila u srpske kuće, u ekonomski i infrastrukturno devastirane prostore koje dijele zajedno s ostacima starosjedilaca. Kad nestane starac, po okolini se počnu širiti glasine da su ga ubili Srbi. Pavičić priznaje Mlakiću i Ištvančiću da su politički osjetljivu temu tretirali vrlo obazrivo, nježne ruke, s razumijevanjem za svačiju nesreću i s puno više naglaska na dobroti likova nego na netrpeljivosti i zloći.

U najbolje ocijenjenom i najnagrađivanijem filmu s tematikom nacionalnih manjina, *Zvzdanu* (2015) Dalibora Matanića, pratimo tri priče o (ne)mogućoj ljubavi između hrvatskog mladića i srpske djevojke u različitim vremenskim periodima (1991, 2001. i 2011. godine) s istim glavnim glumcima i na sličnim lokalitetima Dalmatinske zagore.

U *Ustavu Republike Hrvatske* (2017) Rajka Grlića glavni lik je gorljivi desničar proustaških tendencija naslijeđenih od nepokretna oca i obogaljen mržnjom prema Srbima, a takvom liku suprotstavljen je policajaca Srbin. Pretučenog junaka njeguje policajčeva supruga medicinska sestra i podučava ovoga Ustav RH, premda bi najradije da se stvori novi ustav u kojem „neće biti ni Srba ni Muslimana ni Židova...” (Njegić, *Slobodna*). Policajac srpskog porijekla silno se trudi biti integriran, bio je u hrvatskoj vojsci i ime promijenio u Ante, ali u kulturi roda i krvnih zrnaca on će, nakon svega, biti i ostati - Srbin (Pavičić, *Jutarnji*).

U filmu *Svjedoci* Vinka Brešana (2003) predstavljena je priča o trojici hrvatskih vojnika koji ubijaju srpskog civila, a zatim mu otimaju kći koja je bila svjedokom ubojstva. Ova ratna drama snimljena prema motivima romana *Ovce od gipsa* Jurice Pavičića, nelinearno opisuje splet događaja povezanih ubojstvom u Karlovcu tijekom Domovinskog rata (Heidl, *Večernji*).

Srpskom manjinom bavi se i *Dnevnik Diane Budisavljević* (2019) Dane Budisavljević o aktivistici koja je tijekom Drugog svjetskog rata i vladavine NDH spasila više od deset tisuća srpske djece niz koncentracijskih logora pod ustaškom vlasti, potom uz pomoć crkve udomljene i posvojene od hrvatskih obitelji po gradovima i selima.

Konačno, srpskom manjinom bavi se i futuristička komedija *Posljednji Srbin u Hrvatskoj* (2019) Predraga Ličine o zombi-epidemiji koja pokosi Hrvatsku bliske budućnosti sedam godina nakon bankrota kao zemlju s vrijednim izvorom čiste vode i Hrvate pretvori u povampirene monstrume, krvožedne žive mrtvace, ali ne i imune hrvatske Srbe, a formula za serum (Serum Serbum) dobiva se miješanjem srpske krvi i rakije. Ličina (ne)svjesno izaziva samim time što ustaše i četnike dovodi u vezu sa živim mrtvacima i to je njegov otpor protiv začaranog kruga trulih međunacionalnih odnosa u regiji (Njegić, *Slobodna*).

Zaključno, nakon analiziranja hrvatskih filmova o nacionalnim manjinama u 21. stoljeću, nema sumnje da je srpska manjina u Hrvatskoj nepresušna filmska inspiracija, bilo da se radi o ozbiljnim ratnim dramama iz perioda Drugog svjetskog ili Domovinskog rata, ili komedijama, pa čak i futurističkim zombi-

filmovima. Pritom se mora priznati da su hrvatski redatelji u 21. stoljeću bili uglavnom iznimno politički korektni prema toj manjini (što u ratnim i poslijeratnim devedesetima u hrvatskom filmu nije uvijek bio slučaj).

Romska manjina (čiju je filmičnost života i kulture u širem kontekstu najbolje iskoristio Emir Kusturica) za sada je imala samo jedan slabo uspjeti dječji film, no roman *Ciganin, ali najljepši* Kristijana Novaka koji je već doživio transformaciju u sjajnu kazališnu predstavu mogao bi biti dobar predložak za veliku hrvatsku filmsku romsku priču. U međuvremenu se priprema ekranizacija drugog Novakovog romana *Črna mati zemla*, u kojoj će biti zastupljeni međimurski romski likovi.

Zlatko Vidačković, FILMOVI.hr, 29. prosinca 2020.

Napomena: Dopušteno je prenošenje sadržaja ovog feljtona uz objavu izvora i autora